

MÚSICA S. XX-XXI

SESSIÓ 4

NOEMY BERBEL

LA MÚSICA CULTA DEL S. XX:

CONTEXT

- ❑ El s. XX és el **segle dels canvis**: els esdeveniments polítics, socials, econòmics, culturals...se succeeixen a una velocitat vertiginosa. Tota la societat ho viu i ho pateix. I literats, filòsofs i artistes ho **reflecteixen** en les seves **obres**.
- ❑ Aquest període s'ha caracteritzat per la **convivència** de **diferents estils** i per una recerca d'un **llenguatge individual**, per part dels músics, que els ha allunyat del públic.
- ❑ El **resultat** ha estat una **gran revolució musical** seguida per una **minoria**, mentre que la resta de manifestacions musicals majoritàries (la música a través dels mitjans de comunicació i la música de les sales de concerts) ha continuat explotant el llenguatge musical anterior al s. XX.

LA MÚSICA CULTA DEL S. XX: CONTEXT

- Podem diferenciar les **dues meitats del segle XX**:
  - En la **primera**, es produeixen els **grans trencaments**, emmarcats per les dues grans guerres europees.
  - En la **segona**, **l'experimentació sense límit**, acaronada per totes les **innovacions tecnològiques**, de les quals tant se servirà la música d'aquest segle i la del que ara comencem.

LA MÚSICA CULTA DEL S. XX: CONTEXT

- Igual com en l'art es produeix un canvi substancial en el llenguatge artístic, que desemboca en **l'art abstracte**, també en la música hi ha una ruptura amb l'anterior llenguatge, de manera que elements com la melodia, l'harmonia, el timbre...reben un tractament radicalment oposat al d'èpoques anteriors.
- En el camp de la música culta, apareixen un **conjunt d'estils i tendències d'avantguarda** que intenten renovar el llenguatge musical i dotar-lo de **nous mitjans d'expressió**. Aquestes tendències musicals són tan variades que es fa molt difícil trobar unes característiques comunes que les resumeixen. La constant dels segles XX i XXI és la **varietat**.

LA MELODIA

- A principi del segle XX molts compositors consideren que la **tonalitat clàssica**, utilitzada del s. XVII al XIX, ja **no és adequada** per a les sonoritats que volen aconseguir a la seva música. Per això, molts deixen de banda les escales major i menor per buscar altres maneres d'organitzar els sons. D'aquests intents sorgeixen **tendències** com **l'impressionisme, l'expressionisme, el dodecafonisme, el serialisme integral, la música aleatòria i altres**.
- Les melodies del s. XX i XXI són **molt diverses**. Tant es poden trobar melodies amb molt poc moviment i àmbit petit com melodies amb un gran àmbit i molts salts.

EL RITME

- En aquests segles hi ha una veritable **revolució** en el camp del **ritme**. Els compositors experimenten amb aspectes com els **canvis de compàs**, els **compassos poc habituals** (de 5, 7 temps...), els **ritmes complexos** (de vegades superposats en forma de polirítmia). Cal dir que, al igual que la melodia, les maneres de tractar el ritme durant els segles XX i XXI són molt **variades**.

L'HARMONIA

- L'harmonia és un altre **camp d'experimentació**. Un cop abandonada parcialment o totalment la tonalitat, els compositors han investigat a les seves obres les possibilitats harmòniques dels sistemes que l'han reemplaçada.

LA TEXTURA

- També en aquest camp existeix una **gran varietat**. Tant s'utilitzen les **textures tradicionals** com altre de **nova creació**, que han donat lloc a sonoritats innovadores (puntillisme, melodia de timbres, música repetitiva...).

AUDICIÓ 1

- ▣ **COMPOSITOR:** IGOR STRAVINSKY
- ▣ **OBRA:** LA CONSAGRACIÓN DE LA PRIMAVERA.
INTRODUCCIÓN – AUGURIOS DE LA PRIMAVERA
– DANZA DE LOS ADOLESCENTES

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC: PRIMERA MEITAT DEL S.XX

- Les **tensions** polítiques, econòmiques i territorials ocasionades per la revolució industrial, portaran a un nefast s. XX **ple de guerres i destrucció**.
- La primacia d'Europa sobre el món serà substituïda per la d'altres potències no europees. La **I Guerra Mundial** serà el primer gran sotrac per a Europa, que, a més a més de la seva destrucció, farà sorgir per primera vegada una **revolució socialista** i una postguerra marcada per la proliferació de **règims feixistes totalitaris** que portaran cap a la **II Guerra Mundial**.

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC: PRIMERA MEITAT DEL S.XX

- A la fi de la guerra, el món es dividirà em **dos blocs polítics antagònics**: el **capitalista** i el **socialista**; amb una dinàmica de conflictes coneguts amb el nom de **guerra freda**, que sovint van estar a punt de fer esclatar una fatídica III Guerra Mundial.
- A les acaballes dels **anys 80** el **bloc socialista s'esfondrà** i només restarà el **bloc capitalista**, liderat per EUA.

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC: PRIMERA MEITAT DEL S.XX

- Pel que fa a **l'art**, es produeixen canvis continus. Els estils se succeeixen, s'encavalquen, i, en definitiva, cada artista cerca el seu propi llenguatge. Les avantguardes experimenten buscant noves maneres d'apropar-se a la realitat. Així tenim:
  - **Impressionisme**: Renoir, Monet, Degas, Manet, Pissarro.
  - **Postimpressionisme**: Cézanne, Van Gogh, Gauguin.
  - **Avantguardes constructives** (construcció d'una nova realitat) com el **fauvisme** (Matisse), **cubisme** (Picasso, Gris, Braque), **futurisme...**
  - **Avantguardes expressives**: (l'artista expressa les seves idees, imaginacions, somnis...) com l'**expressionisme** (Munch), el **surrealisme** (Dalí, Miró, Ernst), **l'art abstracte** (Kandinski, Mondrian, Pollock...)

TENDÈNCIES DE LA MÚSICA CULTA DE LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XX

- Durant la primera meitat del s. XX continuen alguns estils de finals del s. XIX, com ara el **nacionalisme i el postromanticisme**. Alguns del millors compositors d'aquest segle comencen llurs carreres en aquests corrents (Stravinski en el nacionalisme, Schönberg en el postromanticisme) però aviat avancen en solitari i creen estils nous.
- Els estils ja **no abraçaran grans períodes**, com el barroc o el romanticisme. En el s. XX es produirà una renovació i una recerca de nous llenguatges que trencaran amb tot allò que s'ha fet abans.

TENDÈNCIES DE LA MÚSICA CULTA DE LA PRIMERA MEITAT DEL SEGLE XX

- ❑ **Nacionalisme.**
- ❑ **Postromanticisme.**
- ❑ **Impressionisme** (França)
- ❑ **Expressionisme/Dodecafonisme** (Alemanya)
- ❑ **Neoclassicisme** (Rússia, França, Alemanya, Anglaterra, EUA, Espanya)

EL NACIONALISME MUSICAL (PERIFÈRIA D'EUROPA, 1850-1950)

- El nacionalisme musical reflecteix l'ideal polític que afirmava el **sentiment nacional d'un poble**, la seva identitat, basant-se en el seu **folklore**.
- **Música romàntica + folklore** de cada país. Té dues **etapes**:
  - 1850-1900: **primer nacionalisme** o etapa romàntica (romanticisme + folklore)
  - 1900-1950: **segon nacionalisme** o etapa més creativa influenciada per la música del segle XX (romanticisme + folklore + elements musicals del segle XX)

NACIONALISME MUSICAL: ESCOLES

□ **RÚSSIA:**

■ **El Grup dels Cinc:**

- A. Borodin (1833-1887)
- T. Kui (1835-1918)
- M. Malakirev (1837-1910)
- M. Mussorgski (1839-1881)
- N. Rimski-Korsakov (1844-1908)

■ **P.I. Txaikovski (1840-1893)**

■ **S. Rakhmaninov (1873-1943)**

AUDICIÓ 2

- ▣ **COMPOSITOR:** P.I.TCHAIKOVSKY
- ▣ **OBRA:** EL LAGO DE LOS CISNES, SUITE OP. 20.
ESCENA

NACIONALISME MUSICAL: ESCOLES

□ **PAÏSOS ESCANDINAUS:**

- E. Grieg (1843-1907)
- J. Sibelius (1865-1957)

□ **TXÈQUIA (BOHÈMIA):**

- B. Smetana (1824-1884)
- A. Dvorák (1841-1904)

□ **HONGRIA:**

- B. Bartok (1881-1945)
- Z. Kodály (1882-1967)

AUDICIÓ 3

- ▣ **COMPOSITOR:** EDVARD GRIEG
- ▣ **OBRA:** PEER GYNT, SUITE N° 1, OP.46.
LA MAÑANA

AUDICIÓ 4

- ▣ **COMPOSITOR:** ANTONI DVORAK
- ▣ **OBRA:** SINFONÍA N° 9 EN MI MENOR, OP. 95,
"DEL NUEVO MUNDO" LARGO

NACIONALISME MUSICAL: ESCOLES

□ **REGNE UNIT:**

- E. Elgar (1857-1934)

□ **ESTATS UNITS:**

- G. Gershwin (1898-1937)

□ **BRASIL:**

- H. Villa-Lobos (1887-1959)

AUDICIÓ 5

- ▣ **COMPOSITOR:** G. GERSHWIN
- ▣ **OBRA:** RHAPSODY IN BLUE

AUDICIÓ 6

- ▣ **COMPOSITOR:** H. VILLA – LOBOS
- ▣ **OBRA:** CHOROS NÚM. 1

NACIONALISME MUSICAL: ESCOLES

□ **ESPANYA:**

- F. Pedrell (1841-1922)
- I. Albéniz (1860-1909)
- E. Granados (1867-1916)
- M. de Falla (1876-1946)
- J. Turina (1882-1949)
- J. Rodrigo (1901-1999)

AUDICIÓ 7

- ▣ **COMPOSITOR:** M. DE FALLA
- ▣ **OBRA:** EL AMOR BRUJO

AUDICIÓ 8

- ▣ **COMPOSITOR:** J. RODRIGO
- ▣ **OBRA:** CONCIERTO DE ARANJUEZ

NACIONALISME MUSICAL: ESCOLES

▣ **CATALUNYA:**

- A. Nicolau (1858-1933)
- E. Morera (1865-1942)
- L. Millet (1867-1941)
- J. Garreta (1875-1925)
- F. Mompou (1893-1987)
- E. Toldrà (1895-1962)

EL POSTROMANTICISME

(ÀUSTRIA I ALEMANYA, 1850-1950)

- Es donà al final del s.XIX. Els postromàntics volien **exaltar** amb llenguatge romàntic, i seguint la tendència wagneriana, **els seus sentiments més patriòtics**: la raça, la llengua i la mitologia.

- La música postromàntica portà el **romanticisme al màxim grau d'expressivitat**, fent que la música simfònica fos grandiosa i fortament expressiva.

- **Compositors:**
  - A. Bruckner (1824-1896)
  - G. Mahler (1860-1911)
  - R. Strauss (1864-1949)

AUDICIÓ 9

- ▣ **COMPOSITOR:** RICHARD STRAUSS
- ▣ **OBRA:** ASÍ HABLABA ZARATUSTRA.
INTRODUCCIÓN

L'IMPRESSIONISME

(FRANÇA, 1887-1930)

- L'impressionisme tingué com a **objectiu reflectir** la "**impressió instantània de l'artista**", ja fos música o pintor.

- En escoltar una música impressionista es poden tenir unes **sensacions** de somni, de vaguetat, d'inestabilitat, d'imprecisió, que fan que aquesta música sigui suau i intimista.

- **Compositors:**
  - C. Saint-Saëns (1835-1921)
  - C. Debussy (1862-1918)
  - M. Ravel (1875-1937)

AUDICIÓ 10

- ▣ **COMPOSITOR:** C. DEBUSSY
- ▣ **OBRA:** PRELUDI A LA MIGDIADA D'UN FAUNE

AUDICIÓ 11

- ▣ **COMPOSITOR:** MAURICE RAVEL
- ▣ **OBRA:** BOLERO

L'EXPRESSIONISME: LA MÚSICA ATONAL I EL DODECAFONISME

(ÀUSTRIA I ALEMANYA, 1900-1950)

- ❑ L'expressionisme **prové** directament del **postromanticisme alemany**. L'expressionisme tingué com a **objectiu** l'exageració, la deformació i la caricaturització de la realitat. Va ser una **crítica** contra la societat burgesa per la superficialitat i per la seva doble moral.
- ❑ En escoltar una música expressionista podem tenir una **sensació de caos i de confusió sonora**. Aquestes dues sensacions ens mostren la visió pessimista del món i la desesperació a través de la música.

L'EXPRESSIONISME: LA MÚSICA ATONAL I EL DODECAFONISME

(ÀUSTRIA I ALEMANYA, 1900-1950)

- ❑ **ATONALITAT:** en aquesta estructura la música **no** tenia un **centre tonal** que predominés, ni cap funció tonal bàsica (tots els graus eren importants) i volia total llibertat harmònica.

- ❑ **DODECAFONISME:** Aquesta estructura neix per la necessitat **d'estructurar l'atonalitat**. Així es creà la **sèrie dodecafònica**. Aquesta sèrie partia de l'escala cromàtica, de manera que el compositor ordenava les dotze notes tal com ell volia.

- ❑ **Compositors:**
  - A. Schönberg (1874-1951)
  - A. Webern (1883-1945)
  - A. Berg (1885-1935)

AUDICIÓ 12

- ▣ **COMPOSITOR:** SCHONBERG
- ▣ **OBRA:** EL SUPERVIVIENT DE VARSÒVIA

AUDICIÓ 13

- ▣ **COMPOSITOR:** A. BERG
- ▣ **OBRA:** WOZZECK OP. 7

EL NEOCLASSICISME (1918-1940)

- Es caracteritza per la recerca d'influències en el **barroc** i en el **classicisme**. L'estil neoclàssic busca un "**retorn a l'antiguitat**"

- **FRANÇA:**
  - E. Satie (1866-1925)
  - D. Milhaud (1892-1974)
  - F. Poulenc (1899-1963)

- **ALEMANYA:**
  - C. Orff (1895-1982)
  - P. Hindemith (1895-1963)
  - K. Weill (1900-1950)

AUDICIÓ 14

- ▣ **COMPOSITOR:** CARL ORFF
- ▣ **OBRA:** CARMINA BURANA. FORTUNA, EMPERATRIZ DEL MUNDO

EL NEOCLASSICISME (1918-1940)

□ **REGNE UNIT:**

- G. Holst (1874-1934)
- A. W. Ketelbey (1875-1959)
- **B. Britten** (1913-1976)

□ **RÚSSIA:**

- A. Skriabin (1872-1915)
- **I. Stravinsky** (1882-1971)
- S. Prokofiev (1891-1953)
- D. Xostakòvitx (1906-1975)

□ **SUÏSSA:**

- A. Honegger (1892-1955)

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC: TENDÈNCIES MUSICALS DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX

- A mitjan del s. XX van aparèixer tot un seguit de corrents que donaren una gran **importància al timbre**. Aquest element fou centre d'atenció prioritari per a molts compositors. Ja ho havia començat a ser amb els corrents de la primera meitat del s. XX, però a la segona meitat l'interès **creix per l'ús de les noves tecnologies**, les quals creen noves fonts sonores (instruments electrònics i el sintetitzador)
- El **soroll** és reivindicat també per molts d'aquests corrents com a **matèria primera musical**. No només de sons es fa la música sinó també de sorolls, els quals són una font inesgotable de nous timbres, que es poden afegir al ventall d'instruments convencionals.

CONTEXT HISTÒRIC I ARTÍSTIC: TENDÈNCIES MUSICALS DE LA SEGONA MEITAT DEL SEGLE XX

- Un dels canvis més importants de la història de la música pel que fa a l'enregistrament del so fou la **invenció del magnetòfon**. Els nous aparells de cintes magnetofòniques permeten enregistrar el so (el so pot ser desplaçat en el temps i en l'espai): el compositor pot executar una peça sense dependre dels músics que la interpretin i, amb el magnetòfon, els sons poden manipular-se.
- El so enregistrat comença a ser difós de manera cada cop més massiva a través dels **mitjans de comunicació** (la ràdio i, més tard, la televisió)

EL SERIALISME INTEGRAL (1950)

- És **l'evolució del dodecafonisme**: les 12 notes no tan sols s'ordenaren en altura sinó també en durada, dinàmica, timbre i pulsació.

- Existia d'aquesta manera una connexió entre els sons més **matemàtica** que intuïtiva

- **ESTATS UNITS:**
  - M. Babbit (1916)

- **FRANÇA:**
  - O. Messiaen (1908-1992)
  - P. Boulez (1925)

AUDICIÓ 16

- ▣ **COMPOSITOR:** O. MESSIAEN
- ▣ **OBRA:** QUARTET PER A LA FI DELS TEMPS

LA MÚSICA ALEATÒRIA (1950)

- És l'**evolució del serialisme**. Es diu aleatòria perquè l'**intèrpret** té a les seves mans la llibertat de **combinar a l'atzar** els elements que li ha transmès el compositor. És un estil que es debat entre l'ordre i la llibertat.
- **POLÒNIA**: W. Lutoslawski (1913-1994)
- **ESTATS UNITS**: J. Cage (1912-1992)
- **FRANÇA**: P. Boulez (1925)

AUDICIÓ 17

- ▣ **COMPOSITOR:** P. BOULEZ
- ▣ **OBRA:** NOTATIONS

MÚSICA AMB NOUS TIMBRES

□ Amb l'aparició l'any 1950 de la cinta magnètica i dels aparells electrònics, van sorgir unes sèries de tendències que buscaven noves sonoritats:

- **LA MÚSICA CONCRETA**
- **LES COMPOSICIONS COMBINANT SONORITATS**
- **LA MÚSICA ELECTRÒNICA**

AUDICIÓ 18

- ▣ **COMPOSITOR:** L. DE GIBERT
- ▣ **OBRA:** INSTRUCCIONS CONCRETES

MÚSICA AMB NOUS TIMBRES: LA MÚSICA CONCRETA

- Música que utilitza **sons musicals i sorolls** amb un origen concret (cants d'ocells, aigua, motors, etc.), que es **combinen i enregistren en cinta magnètica.**

- **ESTATS UNITS:**
  - E. Varèse (1883-1965)

- **FRANÇA:**
  - P. Schaeffer (1910-1955)
  - P. Henry (1927)

AUDICIÓ 19

- ▣ **COMPOSITOR:** E. VARESE
- ▣ **OBRA:** IONITZACIÓ

AUDICIÓ 20

- ▣ **COMPOSITOR:** P. HENRY
- ▣ **OBRA:** VARIACIONS PER UN APORTA I UN SOSPIR

MÚSICA AMB NOUS TIMBRES: LES COMPOSICIONS COMBINANT SONORITATS

- Es va donar aquest nom a la tendència **d'enregistrar sons en directe (música concreta) combinem amb sons d'instruments convencionals.**

- **ITÀLIA:**
  - L. Nono (1924-1990)
  - L. Berio (1925)

- **ESTATS UNITS:**
  - H. Cowell (1897-1965)
  - J. Cage (1912-1992)

- **ÀUSTRIA:**
  - G. Ligeti (1923)

- **POLÒNIA:**
  - K. Penderecki (1933)

AUDICIÓ 21

- ▣ **COMPOSITOR:** L. NONO
- ▣ **OBRA:** CONTRAPPUNTO DIALETTICO ALLA MENTE

AUDICIÓ 22

- ▣ **COMPOSITOR:** J. CAGE
- ▣ **OBRA:** ATLAS ECLIPTICALIS

AUDICIÓ 23

- ▣ **COMPOSITOR:** G. LIGETI
- ▣ **OBRA:** ATMOSFERES

MÚSICA AMB NOUS TIMBRES: LA MÚSICA ELECTRÒNICA

- **1951**: generació, manipulació elèctrica i enregistraments dels sons.
- **1956**: combinació dels sons electrònics amb enregistraments d'instruments convencionals.
- **1959/1961**: combinació de cinta magnètica amb intèrprets que toquen en directe a l'escenari.
- **ALEMANYA**: k. Stockhausen (1928)

AUDICIÓ 24

- ▣ **COMPOSITOR:** K. STOCKHAUSEN
- ▣ **OBRA:** CANT DELS ADOLESCENTS

MINIMALISME (1965)

- Neix als Estats Units i es basa en el principi compositiu de **repetició constant** d'uns quants **elements musicals** que van **canviant subtilment** al llarg de la peça per tal de seduir i hipnotitzar l'oient. És una música meditativa i obsessiva.
- **ESTATS UNITS:**
  - La Monte Young (1935)
  - S. Reich (1936)
  - P. Glass (1937)

AUDICIÓ 25

- ▣ **COMPOSITOR:** S. REICH
- ▣ **OBRA:** VIOLIN PHASE

LA NOVA SIMPLICITAT (1970)

- És un moviment de reacció contra la modernitat. Els compositors **retornen** a la **música del passat**, és a dir, a la música **tonal**, gairebé sense dissonàncies, romàntica i amb estructures formals.
- **ALEMANYA:**
  - T. Medek (1940)
  - J.G. Fritsch (1941)
- Els **compositors espanyols actuals** han participat de totes aquestes tendències.

Nessun Dorma

Òpera Turandot - Puccini

http://youtu.be/rTFUM4Uh_6Y